

RS § 246 Mål och budget 2027 – 2029

Ärendenummer: RS 2026/7

Paragraf föregående instans: AU § 121

Regionstyrelsens förslag till regionfullmäktige

- Beslut om budget för 2027 och plan 2028-2029 fattas vid budgetavstämningen 2026.
- Beslut 2025-11-17 RF § 186 gällande investeringsram ändras så att ramen uppgår till 450 mnkr för skattefinansierad verksamhet. Investeringsramen för taxekollektivet ska balanseras efter avgiftsuttaget. Övrig affärsdrivande verksamhet ska sätta investeringsnivån utifrån affärsmässighet och så att den ryms inom verksamhetens avkastningskrav.
- Investeringsbudget för 2027 fastställs.

Regionstyrelsens beslut

- Regiondirektören får i uppdrag att göra en översyn av budgetbeslutsprocessen med tyngdpunkt på processen för valår.
- Regiondirektören får i uppdrag att göra en översyn av exploateringsbudgeten så att den balanserar bättre över tid mellan inkomster och utgifter och tar hänsyn till behov och befolkningsutveckling till budgetavstämningen 2026.
- Regiondirektören får i uppdrag att ta fram förslag till investeringsplan för 2028 och 2029 till budgetavstämningen 2026.
- Regiondirektören får i uppdrag att se över den årliga avsättningen på 50 Mkr till i pensionsavsättningar.
- Regiondirektören får i uppdrag att ta fram ett förslag på samverkansforum för vattenfrågor, på liknande sätt som GAIST, mellan Region Gotland, Länsstyrelsen andra myndigheter, näringslivet och civilsamhället med syfte att öka resiliensen och robustheten i det gotländska vattensystemet och att öka tillgången till vatten för den gotländska vattenförsörjningen.
- Regiondirektören får i uppdrag att ta fram ett förslag på vilka av Region Gotlands taxor som årligen bör justeras utifrån olika index, vilka index som ska användas och hur beslutsgången ska se ut vid justering av dessa taxor.

Reservation

Johan Malmros (C), Eva Ahlin (C), Fredrik Gradelius (C) och Gisela Wood (L) reserverar sig mot regionstyrelsens beslut till förmån för egna yrkanden.

Johan Malmros (C), Eva Ahlin (C), Fredrik Gradelius (C) och Gisela Wood (L) reserverar sig mot regionstyrelsens beslut om att avslå Johan Malmros (C) yrkande om uppdrag nummer 1-5.

Sammanfattning

På grund av att det är valår föreslås att beslut om budget för 2027 och plan för 2028-2029 fattas vid budgetavstämningen 2026. Beslutet omfattar även fastställande av regionfullmäktiges mål 2027.

Beslutet 2025-11-17, RF § 186 gällande investeringsram föreslås ändras så att ramen uppgår till 450 mnkr för skattefinansierad verksamhet. Tidigare beslut bedöms otillräckligt för att täcka investeringsbehov i både avgiftsfinansierade och skattefinansierade verksamheter.

Investeringsbudget för 2027 föreslås fastställas enligt bifogat underlag. Förslaget innebär investeringar på 965 mnkr. Varav 417 mnkr avser investeringar i skattefinansierad verksamhet och 549 mnkr i avgiftsfinansierad verksamhet.

Ärendets behandling under mötet

Budget för 2027 och investeringsplan 2028-2029

Meit Fohlin (S) tillstyrker arbetsutskottets förslag om att slutligt beslut om budget för 2027 och investeringsplan 2028-2029 fattas vid budgetavstämningen 2026.

Johan Malmros (C) yrkar i enlighet med Centerpartiets, Kristdemokraternas och Liberalernas förslag till driftbudget.

Ordförande ställer proposition på arbetsutskottets förslag och Johan Malmros yrkande och finner att arbetsutskottets förslag vinner bifall.

Investeringsram

Meit Fohlin (S) tillstyrker arbetsutskottets förslag om att beslut 2025-11-17, RF § 186 gällande investeringsram ändras så att ramen uppgår till 450 mnkr för skattefinansierad verksamhet. Investeringsramen för taxekollektivet ska balanseras efter avgiftsuttaget. Övrig affärsdrivande verksamhet ska sätta investeringsnivån utifrån affärsmässighet och så att den rymms inom verksamhetens avkastningskrav.

Ordförande ställer proposition på arbetsutskottets förslag och finner att det bifalls.

Investeringsbudget

Meit Fohlin (S) tillstyrker arbetsutskottets förslag om att investeringsbudget för 2027 fastställs.

Johan Malmros (C) yrkar i enlighet med Centerpartiets, Kristdemokraternas och Liberalernas förslag till investeringsbudget.

Maya Arfvidson (MP) yrkar utifrån arbetsutskottets förslag till investeringsbudget att tekniska nämnden för 2027 tillförs hela det äskade beloppet på 18 625 000 kr för att kunna realisera det nya stadslinjenätet samt det äskade beloppet på 2 000 000 kr för investeringar i landsbygdsutveckling för att stärka öns tätorter och deras attraktivitet.

Meit Fohlin (S) yrkar med instämmande av Rolf Öström (M) avslag på Maya Arfvidsons (MP) tilläggsyrkande.

Saga Carlgren (V) avstår från att delta i beslut om investeringsbudget.

Ordförande ställer proposition på Maya Arfvidsons tilläggsyrkande och finner att det avslås.

Ordförande ställer proposition på arbetsutskottets förslag och Johan Malmros yrkande om investeringsbudget och finner att arbetsutskottets förslag vinner bifall.

Reservationer

Reservation inkommer från Johan Malmros (C), Eva Ahlin (C), Fredrik Gradelius (C) och Gisela Wood (L) till förmån för egna yrkanden.

	2027 Budgetberedningens förslag
Regionstyrelsen/Regionstyrelseförvaltningen	
Investeringspott	9 400
Inköp av fordon,räddningstjänst	4 000
Lokalinvesteringar, kök	5 000
IT- investeringar pott	22 000
Ungkulturhus "Gamla Solbergabadet"	4 700
Aktivitetspark	15 000
Delsumma regionstyrelsen/regionstyrelseförvaltningen	60 100
Strategiska investeringar	
Badhus	56 000
Inventarier badhus	6 000
Delsumma strategiska investeringar RSF	62 000
Summa regionstyrelseförvaltningen	122 100
Miljö- och byggnämnden	
Investeringspott	250
Summa investeringar miljö- och byggnämnden	250

Tekniska nämnden	
Investeringar i skattefinansierad verksamhet	
Investeringspott	11 700
Särskilt projekt	
Kollektivtrafik, nytt stadslinjenät	10 000
Investeringar mark-och stadsmiljö, gator och vägar	30 000
Lokalinvesteringar: Reinvesteringar fastighet (fastighetsägaransvar samt ventilation)	
Utbyte av ventilation (tidigare obligatorisk ventilationskontroll)	15 000
Investeringar fastighetsägaransvar	75 000
Särskilda projekt	
Utbyte av lysrör och armaturer till LED	10 000
Summa investeringar skattefinansierad verksamhet	151 700

Investeringar i avgiftsfinansierad verksamhet	
VA-verksamhet	167 000
Visby vattenförsörjning	234 000
Investeringar i fastigheter för VA-verksamhet	
Avfallsverksamhet	12 750
Hamnverksamhet, linjehamn	
Förbättringsåtgärder Visby hamn (20 år)	3 000
Rensmuddring Visby hamn	8 000
Särskilda projekt	
Automoorning	70 000
Anpassning Katamaran FL 5 / 6	28 000
Ombyggnad hamnterminal	1 000
Lövsta Mjölkladugård	25 000
Summa investeringar i avgiftsfinansierad verksamhet	548 750

Summa investeringar tekniska nämnden	700 450
---	----------------

Barn- och utbildningsnämnden	
Investeringspott	13 900
Lokalinvesteringar förskola, grundskola, anpassad skola	
Roma, Dalhem och Humlan	44 000
Summa investeringar barn- och utbildningsnämnden	57 900

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden	
Investeringspott	5 600
Folkhögskolan Hemse	4 000
Summa investeringar gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden	9 600

Socialnämnden	
Investeringspott	7 500
Summa investeringar socialnämnden	7 500

Hälso- och sjukvårdsnämnden	
Investeringspott	37 650
Lokalinvesteringar	
Om och tillbyggnation primärvård korpen	20 000
Särskilda projekt	
Magnetkamera MR	10 000
Summa investeringar hälso- och sjukvårdsnämnden	67 650
Total investeringsbudget	965 450
varav skattefinansierad verksamhet	416 700
varav avgiftsfinansierad verksamhet	548 750
varav strategiska investeringar	62 000

Uppdrag

Meit Fohlin (S) yrkar att regionstyrelsen föreslår för regionfullmäktige att besluta om följande uppdrag:

1. Regiondirektören får i uppdrag att göra en översyn av budgetbeslutsprocessen med tyngdpunkt på processen för valår.
2. Regiondirektören får i uppdrag att göra en översyn av exploateringsbudgeten så att den balanserar bättre över tid mellan inkomster och utgifter och tar hänsyn till behov och befolkningsutveckling till budgetavstämningen 2026.
3. Regiondirektören får i uppdrag att ta fram förslag till investeringsplan för 2028 och 2029 till budgetavstämningen 2026.
4. Regiondirektören får i uppdrag att se över den årliga avsättningen på 50 Mkr till i pensionsavsättningar.
5. Regiondirektören får i uppdrag att ta fram ett förslag på samverkansforum för vattenfrågor, på liknande sätt som GAIST, mellan Region Gotland, Länsstyrelsen andra myndigheter, näringslivet och civilsamhället med syfte att öka resiliensen och robustheten i det gotländska vattensystemet och att öka tillgången till vatten för den gotländska vattenförsörjningen.
6. Regiondirektören får i uppdrag att ta fram ett förslag på vilka av Region Gotlands taxor som årligen bör justeras utifrån olika index, vilka index som ska användas och hur beslutsgången ska se ut vid justering av dessa taxor.

Ordförande ställer proposition på arbetsutskottets förslag om uppdrag nummer 1-3 och finner att de bifalls.

Ordförande ställer proposition på eget yrkande om uppdrag nummer 4-6 och finner att de bifalls.

Johan Malmros (C) yrkar på följande fem uppdrag i enlighet med Centerpartiets, Kristdemokraternas och Liberalernas budgetskrivelse:

Uppdrag 1: Regionövergripande grupp för att frigöra 120 mkr

Regiondirektören får i uppdrag att inrätta en regionövergripande grupp med mandat att leda arbetet med att frigöra de 120 mkr som denna budget förutsätter. Gruppen ska arbeta fokuserat, tvärorganisatoriskt och med direkt rapportering till regionstyrelsen.

Arbetet ska omfatta de fem områden som identifierats i denna budget:

- Minskning av hyrpersonal och konsultberoende
- Inventering, prövning och avveckling av projekt och uppdrag som inte tillför tydlig nytta för gotlänningar
- Systematiskt arbete för minskad sjukfrånvaro och dämpad övertid, med utgångspunkt i friskfaktorsarbetet
- Strukturerad vakansprövning vid naturlig personalomsättning
- Utveckling av en organisationsövergripande kvalitetskultur där medarbetares drivkraft att utveckla och förbättra tas tillvara, kanaliseras och leder till faktisk förändring i verksamheten

Gruppen ska regelbundet återrapportera till regionstyrelsen om frigjorda medel, identifierade hinder och behov av politiska beslut. Återrapporteringen ska vara transparent och redovisas öppet så att både medarbetare och medborgare kan följa arbetet.

Uppdrag 2: Prioriteringar inom befintliga ramar

Regiondirektören får i uppdrag att införa arbetsprinciper för god ekonomisk hushållning.

Region Gotland förvaltar varje år drygt sju miljarder kronor i skatteintäkter och statsbidrag. Det är en stor summa, och inom den ryms utrymme för förändring som inte kräver nya tillskott. Varje nämnd och förvaltning får i uppdrag att vid behov av nya satsningar i första hand identifiera utrymme inom befintlig ram genom omprioritering, snarare än att äska tillkommande medel.

Detta ska inte ses som ett sparbeting utan en arbetsprincip för sund ekonomisk hushållning med skattemedel: nya behov ska prövas mot pågående verksamhet, och det som tillför mest värde för gotlänningar ska prioriteras. En organisation som ständigt bygger på utan att samtidigt välja bort saker blir vare sig effektiv eller mottaglig för förnyelse.

Uppdrag 3: Förstärkt påverkansarbete gentemot staten kring ö-politik

Regiondirektören får i uppdrag att intensifiera påverkansarbetet gentemot staten kring frågan om en svensk ö-politik. Arbetet ska bedrivas både enskilt och i samverkan med andra svenska öar, med andra europeiska systerregioner där fungerande modeller för ö-kompensation finns samt organisationer som CPMR och OECD.

Uppdrag 4: Långsiktiga skolplaner i medborgardialog

Regiondirektören får i uppdrag att under 2027 ta fram långsiktiga utvecklingsplaner för regionens grundskolor i dialog med elever, vårdnadshavare och personal. Planerna ska ge tydlighet om varje skolas roll och utveckling över tid.

Uppdrag 5: Vattencentrum

Regiondirektören får i uppdrag att inleda planeringen för bildandet av ett vattencentrum som ska samordna VA-frågor, driva innovationsprojekt och utgöra ett stöd för regionens egen verksamhet, privatpersoner och företag.

Meit Fohlin (S) yrkar avslag till Johan Malmros (C) yrkanden om uppdrag nummer 1-5.

Saga Carlgren (V) yrkar med instämmande av Maya Arfvidson (MP) och Oscar Lindster (S) avslag till Johan Malmros (C) yrkande om uppdrag nummer 1.

Saga Carlgren (V) yrkar avslag till Johan Malmros (C) yrkande om uppdrag nummer 2.

Saga Carlgren (V) yrkar med instämmande av Maya Arfvidson (MP) avslag till Johan Malmros (C) yrkande om uppdrag nummer 4.

Mariette Nicander (M) yrkar avslag till Johan Malmros (C) yrkande om uppdrag nummer 5.

Ordförande ställer proposition på Johan Malmros (C) yrkande om uppdrag nummer 1-5 och finner att de avslås.

Reservation

Johan Malmros (C), Eva Ahlin (C), Fredrik Gradelius (C) och Gisela Wood (L) reserverar sig mot regionstyrelsens beslut om att avslå Johan Malmros (C) yrkande om uppdrag nummer 1-5.

Protokollsanteckning:

Johan Malmros (C) anmäler protokollsanteckning i enlighet med Centerpartiets, Kristdemokraternas och Liberalernas förslag till budget, se bilaga 3.

Maya Arfvidson (MP) anmäler protokollsanteckning angående majoritetens investeringsbudget:

Investeringar i kollektivtrafikens nya stadslinjenät

Den politiska majoriteten har flera år underlåtit att prioritera investering och driftsbudget för nytt stadslinjenät som därför är mycket försenad. Arbetet med stadsbusslinjenätet är nu igångsatt och måste starta enligt planen 2027 och för

att det nya nätet skall kunna realiseras måste nödvändiga investeringar i infrastruktur och fordon mm genomföras enligt plan. En ytterligare försening beroende på bristande politisk prioritering är oförsvarbar, därför yrkar Miljöpartiet på att teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen tillförs hela investeringsbeloppet på 18 625 000 kr.

Investeringar i landsbygdsutveckling

Region Gotland och teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen har ansvar även för landsbygdens tätorter men dessa har under mandatperioden nedprioriterats av majoriteten och varje år gått miste om den investeringspott på två miljoner kronor som skulle ha avsatts för dessas utveckling. För tätorterna behöver investeringar göras för att stärka tätorternas attraktivitet genom investeringar i attraktiva parker, lekplatser, belysning, offentliga toaletter med mera.

Eftersom denna investeringspott har saknats de senaste åren har inte nödvändiga investeringar kunnat genomföras och de satsningar som planerats för öns tätorter har inte kunnat realiseras. Det måste vara slut på denna negativa särbehandling av landsbygden och dess tätorter, därför yrkar Miljöpartiet på att de två miljoner som äskats av teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen beviljas.

Beslutsunderlag

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2026-04-23
Regionstyrelsens arbetsutskott 2026-05-12 §121
Samtliga nämnders mål- och budgetskrivelser 2027-2029
Beredningsunderlag 2027 justerad 2026-05-08
Investeringsbudget 2027 S + M. 2026-05-25

Skickas till

Samtliga nämnder

Bilaga 3 Budget för Region Gotland 2027

Centerpartiet, Kristdemokraterna, Liberalerna

Budget för Region Gotland 2027

1. Inledning.....	1
2. Ordning och reda i ekonomin.....	3
3. Inflyttning och utveckling.....	6
4. Vatten och klimat.....	6
5. Säkra välfärden.....	7
6. Kultur, fritid och civilsamhälle	8
7. Uppdrag	9

1. Inledning

Ansvar, Fokus, Närhet

Gotland behöver kunna stå starkt på egna ben.

I väntan på att staten tar samma ansvar för sina öar som är självklart i många andra länder i Europa, behöver vi själva ta ansvar för vår välfärd, för att vända befolkningstrenden och för en ekonomi som håller över tid. Vi accepterar inte att räkningen skickas till nästa generation gotlänningar.

Vi är inte ett offer för omständigheterna. Vi har makten att forma vår framtid. Men det kräver ett politiskt ledarskap som klarar av att fokusera och prioritera, och som inte pekar på andra när utmaningarna blir för stora.

Region Gotland står vid ett vägskäl. Plankalkylen för 2027 - 2029 visar ett resultat som försämras från +30 mnkr 2027 till -214 mnkr 2029. Nämnderna äskar 256 mnkr i ramtillskott utöver vad som redan är inarbetat. Investeringsplanen omfattar 5,8 miljarder kronor över planperioden. Om allt detta skulle genomföras hamnar

låneskulden 2029 på närmare 4 miljarder. Räntekostnaderna ensamt skulle då närma sig 120 mnkr per år, motsvarande närmare en hel skattekrone. Från 100% måluppfyllelse 2022 så missades 3 av 4 finansiella mål under 2025.

Finansiella mål	Prognos 2026	År 2025	År 2024	År 2023	År 2022
Årets resultat uppgår till minst 2 procent av skatteintäkter, utjämningsbidrag och generella statsbidrag, %	-0,6	0,9	-2,7	-0,1	3,8
Självfinansieringsgrad av investeringar i skattefinansierad verksamhet uppgår till minst 100 procent, % *	68	78	104	132	151
Låneskulden får uppgå till högst 15 procent av skatteintäkter, utjämningsbidrag och generella statsbidrag, % *	21,6	15,3	11,1	8,4	7,7
Soliditeten inklusive samtliga pensionsförpliktelser ska stärkas, %	6,4	5,9	4,6	8,2	10,7

* nyckeltalen mäts som ett genomsnitt för en rullande femårsperiod (år x-2, x-1, x, x+1 och x+2 där x är innevarande år), om självfinansieringsgraden överstiger 100 procent finansieras även investeringar i avgiftsfinansierad verksamhet helt eller delvis.

Detta budgetalternativ är inför valet 2026 det enda samlade förslaget för hur Region Gotlands ekonomi ska föras tillbaka i balans. Det socialdemokratiska och moderata styret har valt att inte lägga någon budget innan valet. Vi menar att gotlänningarna har rätt att veta vilka vägval som föreslås före valet.

”Det handlar om att avsluta saker som inte tillför tillräckligt värde för gotlänningar likväl som att inleda satsningar för ökade skatteintäkter; inflyttning, fler jobb och växande företag.”

Centerpartiet, Kristdemokraterna och Liberalerna lägger detta gemensamma budgetalternativ i god tid inför 2027, för att det nödvändiga arbetet ska kunna påbörjas. Det handlar om att avsluta saker som inte tillför tillräckligt värde för gotlänningar likväl som att inleda satsningar för ökade skatteintäkter; inflyttning, fler jobb och växande företag.

Det här budgetalternativet är en utvecklingsbudget, men inom en ekonomisk ram som faktiskt går ihop. Förutom att värna välfärden vill vi satsa på åtgärder som skapar jobb och inflyttning.

”Låneskulden har hittills under mandatperioden ökat från 380 mkr till en miljard, och prognostiseras vid 2026 års utgång att uppgå till 1,5 miljarder.”

Vi står i tydlig kontrast till styrets linje, som vi under mandatperioden kan sammanfatta som passivitet inför ekonomiska realiteter och en förenklad bild av att utveckling är

samma sak som att spendera pengar vi inte har. Man löser det kortsiktigt med lån istället för prioriteringar. Man har tagit beslut som lett till ökade driftskostnader, och lagt uppdrag på uppdrag på en redan pressad organisation. Låneskulden har hittills under mandatperioden ökat från 380 mkr till en miljard, och prognostiseras vid 2026 års utgång att uppgå till 1,5 miljarder.

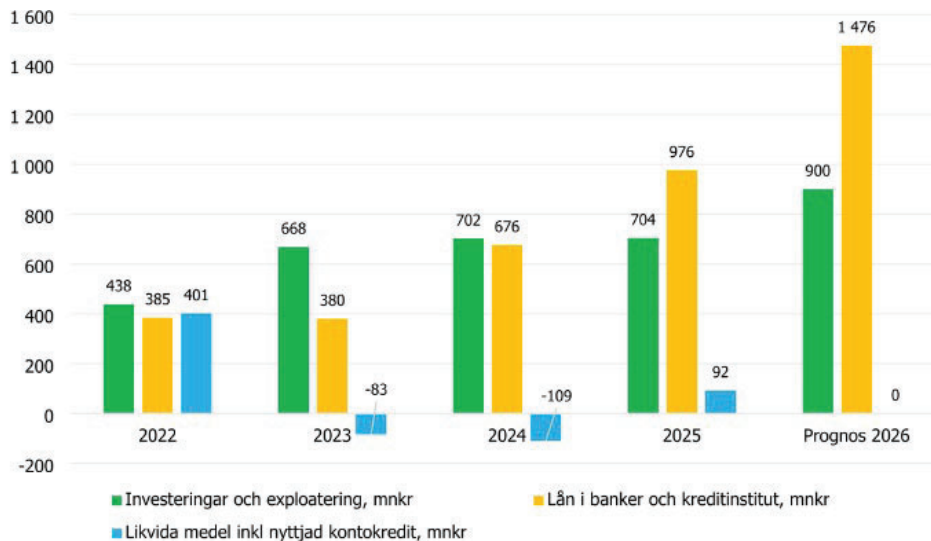

Diagram 5: Investeringsutgifter, lån och likvida medel 2022–2025, prognos 2026.

Att Sverige inte har en ö-politik för sina öar märks i Region Gotlands ekonomi, där vi har det extra tufft att finansiera sjukvården där det saknas hundratals miljoner bara för att vi är en ö. Här behöver vi trappa upp påverkansarbetet gentemot staten. Men vi kan inte ta ut något i förskott. Tills dess att Sverige inför en ö-politik där öar liksom i många andra länder i Europa kompenseras för sina merkostnader behöver vi ta ansvar för att stå för våra egna kostnader, och inte skjuta problemen på framtiden.

Vår budget innebär **budgeterat resultat på 75 mkr för 2027**, vilket innebär ca 1% överskott. **2028 ska resultatet vara 150 mkr**, vilket innebär att resultatmålet på 2% uppnås. 2% resultatnivå är nödvändigt för att kunna finansiera investeringar utan att behöva ta upp nya lån.

Samtidigt lägger vi en **investeringsbudget på 800 mkr**. Det är egentligen för hög nivå, men behövs om inte pågående investeringar som Solbergabadet eller helt nödvändiga investeringar som VA-utbyggnaden ska stoppas. 2028 måste investeringsbudgeten ner till totalt 750 mkr.

Med ovanstående ekonomiska bana kommer 3 av 4 ekonomiska mål att vara uppnådda i slutet av nästa mandatperiod. Låneskulden kommer visserligen att stabiliseras, men inte minska vilket innebär att målet om en låneskuld på högst 15% av skatteintäkter och

statsbidrag inte kommer att uppnås. Det tar lång tid att återhämta sig från ekonomisk misskötsel.

Tre principer styr varje beslut i denna budget:

-> **Ansvar**

Vi tar ansvar för Region Gotlands långsiktiga ekonomi. Vi accepterar inte att räkningen skickas till nästa generation gotlänningar i form av räntekostnader och försämrad välfärd när skuldsättningen blir ohållbar.

-> **Fokus på det som är viktigast för gotlänningar**

Vi säger ja till vissa saker, och nej till annat, och sätter fokus på det viktigaste för att faktiskt nå resultat. Vi flyttar resurser. Demografin förändras med fler äldre, färre barn och lägre andel i arbetsför ålder. Resurser måste följa behoven. Region Gotlands huvuduppdrag är att leverera välfärd; skola, vård, omsorg och den infrastruktur som krävs för att Gotland ska fungera. Det är där våra resurser ska hamna, inte i sidospår och projekt utan tydlig nytta. Och vi satsar på sådant som ger tydlig effekt på intäktssidan: minskad utflyttning, större inflyttning, fler och växande företag.

-> **Närhet**

Hela Gotland ska leva. När andra sparar är centralisering den bekvämaste lösningen, men inte den rätta. Smartare arbetssätt, samverkan och digitala lösningar gör att vi kan hålla service nära människor även när ekonomin är ansträngd.

2. *Ordning och reda i ekonomin*

Som en effekt av att Region Gotland de senaste tre åren varje år har ökat utgifterna mer än intäkterna befinner vi oss nu i en situation där det är omöjligt att fortsätta på samma sätt om vi inte vill riskera ett välfärdshaveri och totalt investeringsstopp om några år.

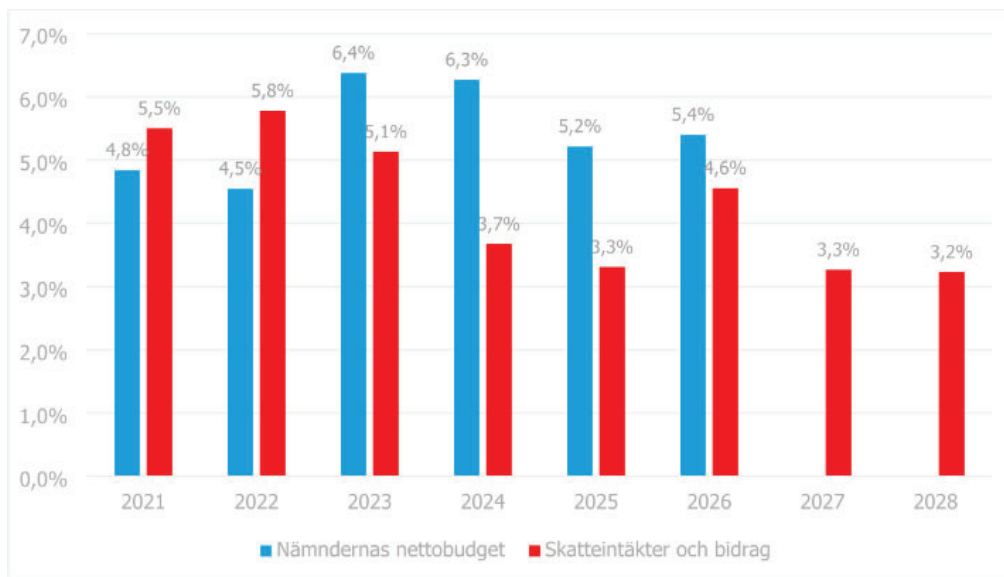

Diagram 2: Skatte- och nettokostnadsutveckling 2021–2025 med plan 2026-2028

Vi väljer en tydlig inriktning där vi effektiviserar systemet, inte kapar i kärnverksamheten. Det innebär att vi inte lägger ned landsbygdsskolor för att spara några miljoner, inte gallrar bort vårdcentraler. I stället riktar vi blicken mot det som faktiskt går att förändra utan att medborgarna märker försämrad service, utan snarare förbättrad.

Vi anser att tillit till medarbetarna och ekonomisk disciplin i systemet inte är motsatser. En organisation som slösar resurser på projekt utan tydliga mål, på uppdrag som inte leder till önskade resultat, på hyrpersonal som betalas flera gånger ordinarie kostnad, där övertid och sjukfrånvaro ökar, och där pengar läggs på lokaler som inte används, kan inte ge sina anställda det handlingsutrymme de förtjänar. Ekonomisk ordning är en förutsättning för tillitsbaserad styrning och en god arbetsmiljö.

Vårt budgetförslag innebär inte att kostnader måste minskas, däremot måste kostnadsutvecklingen som har pendlat mellan 5 och 6 procent per år dämpas så att den inte överstiger intäktsökningarna.

Det finns utrymme att skjuta till 130 mkr för löneökningar, 99,4 mkr till nämnderna för demografiska förändringar, samt 93,9 mkr för externa avtal. **Totalt ca 330 mkr.**

Samtidigt frigör vi 130 mkr genom besparingar: ta bort det som inte tillför värde för **gotlänningar**: hyrpersonal som kostar mycket mer än ordinarie, projekt och uppdrag som ingen utvärderar, övertid som speglar en arbetsmiljö i obalans, och det faktum att det inte finns något regionövergripande systematiskt kvalitetsarbete. De pengar som frigörs är pengar som räddar välfärden på sikt genom att inte låta skuldsättningen dra i

väg. Det blir pengar som kan stanna på Gotland snarare än att gå till ränta och amorteringar.

Mindre byråkrati, mer verksamhet som gör skillnad

”När en sjuksköterska, lärare eller socialsekreterare får mindre administration och färre stuprör att förhålla sig till, frigörs både tid och arbetsglädje.”

Region Gotland har under flera år byggt på sig saker. Nya uppdrag, nya projekt, nya rutiner. Bara regionstyrelseförvaltningen släpar på omkring 100 politiskt beslutade uppdrag. På andra förvaltningar är bilden sannolikt densamma. Det är inte medarbetarna som har blivit långsammare utan systemet runt dem som har blivit tungt.

Vi vill vända på den utvecklingen. Inte genom att skära i det som är närmast medborgaren; landsbygdsskolan, vårdcentralen, hemtjänsten, utan genom att rensa bort det som tynger organisationen utan att tillföra värde. När en sjuksköterska, lärare eller socialsekreterare får mindre administration och färre stuprör att förhålla sig till, frigörs både tid och arbetsglädje.

Det handlar om fem saker:

Mindre hyrpersonal, fler fasta kollegor. Region Gotland har minskat hyrpersonalskostnaderna med 76 miljoner kronor under 2024 - 2025. Det är ett imponerande arbete av medarbetarna själva. Vi vill att det fortsätter, både för att spara pengar och för att en arbetsplats med kontinuitet är en bättre arbetsplats.

Färre projekt och uppdrag med osäker effekt för gotlänningar. Riksrevisionen visade 2025 att en majoritet av statliga projekt aldrig har utvärderats. Det finns inget skäl att tro att kommunsektorn är annorlunda. Varje pågående uppdrag och projekt ska prövas mot en enkel fråga: gör detta livet bättre för gotlänningar? Om svaret inte är tydligt ja ska det avslutas.

Lägre sjukfrånvaro och mindre övertid. Sjukfrånvaron ligger på 7,3 procent. Övertiden har fördubblats under de första månaderna 2026. Arbetet med friskfaktorer som påbörjats på vissa enheter ska breddas till hela organisationen.

Vakanser ska prövas. Varje år slutar medarbetare av naturliga skäl. Ingen behöver sägas upp för att organisationen ska kunna förändras, men varje vakans ska prövas: behövs den här rollen, eller har behovet förändrats?

Medarbetarnas idéer ska leda till utveckling. Den största potentialen ligger inte i effektiviseringskrav uppifrån, utan i den kunskap som finns hos de som varje dag

arbetar i verksamheten nära medborgare. Sjuksköterskan som ser vilka rutiner som inte funkar, läraren som vet vilka administrativa rutiner som inte tillför något, undersköterskan som har förslag på ett bättre sätt att lägga schemat. När de förslagen försvinner i hierarkier eller fastnar p.g.a. murar mellan avdelningar förlorar regionen både pengar och engagemang. En väl utvecklad kvalitetskultur, där förbättringsidéer kanaliseras och faktiskt genomförs, är vägen mot en budget i balans, högre kvalitet och en bättre arbetsmiljö på samma gång.

3. Inflyttning och utveckling

”Ett företagsklimat som gör att företag kan etablera sig, och växa”

Gotland behöver fler invånare, fler jobb och fler företag. På så sätt kan vi med egen kraft vända den negativa ekonomiska utveckling vi sett de senaste åren. Det är också nyckeln till att klara av den demografiska utmaningen som i grunden handlar om det positiva att vi lever längre.

Region Gotland kan inte själv skapa tillväxt, men regionen har stort inflytande över de förutsättningar som avgör om människor och företag väljer Gotland. Mark, plan, bostäder, näringslivsservice, kompetensförsörjning, infrastruktur och attityd. Det är dessa hävstänger vi behöver använda bättre.

För att fler ska vilja flytta hit, stanna kvar och starta verksamhet behövs flera saker samtidigt:

- Tillgång till byggbar mark för både bostäder och företag.
Bristen på byggbar mark och utdragna planprocesser är en av de mest hämmande faktorerna för Gotlands utveckling. Företag som vill etablera sig får vänta i årtal. Bostadsbyggandet stannar av på delar av ön där efterfrågan finns. Vi vill se en kraftsamling kring planarbetet med tydliga prioriteringar: planlägg där det finns efterfrågan, korta handläggningstiderna, och säkerställ att VA-utbyggnaden går i takt med planerad bebyggelse.
- Ett bostadsbestånd som möter olika behov från unga familjer till tillgänglighetsanpassat boende för äldre.
Bostäder behövs över hela Gotland och i alla skeden av livet. Det handlar om hyresrätter för unga som ska flytta hemifrån, boende för barnfamiljer som vill flytta hit, och om tillgänglighetsanpassade bostäder för äldre som vill bo kvar i sin hembygd. Gotlandshem som regionens bostadsbolag har ett särskilt ansvar för att bidra till bredden i utbudet. Mindre orter och socknar är lika viktiga som

Visby.

- Ett företagsklimat som gör att företag kan etablera sig och växa.
Vi vill se en kulturförändring där synsättet ska vara "hur kan jag underlätta för företagare". Svenskt Näringslivs ranking av lokalt företagsklimat ska vara ett verktyg för uppföljning, och att Gotland ska befinna sig i toppen är en självklarhet.
- Stöd till de som vill flytta hit och etablera sig, oavsett om det handlar om att hitta jobb och bostad eller om man vill flytta hit sitt företag. Den som funderar på att flytta till Gotland, etablera ett företag här eller bygga ut en befintlig verksamhet ska mötas av EN ingång och hjälp direkt, inte en labyrint.

Arbete åt alla

Vi behöver samtidigt se till att alla som redan bor på Gotland får chansen att jobba. Det arbete som bedrivits i projektform för att stödja de som står långt från arbetsmarknaden behöver gå över i ordinarie verksamhet. Här finns en stor outnyttjad potential, både för de individer det gäller och för regionens och företagens kompetensförsörjning.

Kompetensförsörjning

Det kanske största hindret för Gotlands utveckling de kommande åren är inte pengar utan människor. Vården, omsorgen, skolan, byggsektorn, besöksnäringen, industrin och de gröna näringarna skriker alla efter personal med rätt kompetens. Region Gotland har ett etablerat samarbete med Campus Gotland och näringslivet i kompetensförsörjningsfrågor, men det behöver stärkas och utvecklas ytterligare.

Vägpriser

Vägpriser för både passagerartrafik och transporter är helt nödvändigt för Gotlands utveckling. Det är i grunden en rättvisefråga att hela Sverige ska ha samma förutsättningar. Arbetet behöver fortsätta för att säkerställa långsiktighet i det aviserade tillskottet för att sänka färje- och flygpriser.

Konkret avsätter vi:

3 mkr för inrättande av Business Gotland för att stärka inflyttarservice, etablering av företag och besöksnäring

2 mkr för en hållbar och inkluderande arbetsmarknad för alla, med fokus på de som står allra längst ifrån arbetsmarknaden.

1 mkr för implementering av digital inflyttarservice och gotland.com i ordinarie verksamhet

2 mkr för utökade planresurser

4. Vatten och klimat

Vattenfrågan är central för Gotlands utveckling. Vatten behövs både för boende, näringsliv och livsmedelsproduktion, men under lång tid har utveckling och byggande hindrats på flera platser på grund av att VA-försörjning inte har varit tillräckligt utbyggd. De återkommande problemen med både vattenbrist och kokrekommendationer har skapat en tillitskris där varken boende eller företag vågar lita på att man över tid har drickbart vatten i ledningarna.

”Ytterligare ett avsaltningsverk är nödvändigt för att säkra Visbys vattenförsörjning, men i första hand ska det vatten som varje år faller över öntas tillvara bättre.”

Under lång tid har investeringarna i VA varit otillräckliga. Nu behöver underhållsskulden tas igen. Utbyggnad och renovering behöver trappas upp betydligt, och säkras med många olika lösningar parallellt: dammar längs vattendrag, traditionella lösningar som brunnar och ytvattentäcker samt avsaltningsverk. Ytterligare ett avsaltningsverk är nödvändigt för att säkra Visbys vattenförsörjning, men i första hand ska det vatten som varje år faller över ön tas tillvara bättre.

Planeringen för att bilda ett vattencentrum för att kraftsamla runt frågor som handlar om VA-försörjning ska inledas. Härifrån kan innovationsprojekt drivas, liksom det kan vara en bas för stöd i VA-frågor både till Regionens egen verksamhet, privatpersoner och företag.

425 mkr avsätts till investeringar i VA

Det arbete för energiomställning som drivits i ett nätverk med andra öar i Östersjön genom projektet Energiön Gotland ska fortgå inom befintlig ram. Även åtagandet inom Viable cities ska fortgå för att kunna styra och leda klimatomställningsarbetet.

5. Säkra välfärden

Skolan

Kvalitet i barns och ungas grundläggande skolutbildning har mycket hög prioritet. Utan en bra start, som ger förutsättningar att klara skolan, riskerar unga att exkluderas från både vidare utbildning och arbete. Vi accepterar inte att två av tio barn på Gotland går ut grundskolan utan godkända betyg. Därför prioriteras vissa satsningar på skolan trots det mycket svåra ekonomiska läget.

Vi vill se att långsiktiga planer för skolor tas fram i dialog med medborgare. En skola som ständigt hotas av nedläggning kan aldrig bli en riktigt bra skola. Personal söker sig vidare, föräldrar placerar barn i andra skolor, och planering omöjliggörs. Att upprätta långsiktiga hållbara planer för skolorna skapar trygghet för de som bor och verkar i olika delar av Visby, i våra tätorter, på landsbygderna och på Gotland som helhet. Att visa på hur varje skola ska utvecklas ger både tydlighet och långsiktig hållbarhet för familjer och för skolans personal.

Vi avsätter medel för att stärka barn- och elevhälsan, lärares kompetensutveckling samt fördelar statsbidrag för stärkt trygghet och studiero. Totalt tillförs skolan **11,6 mkr**

Vård och omsorg

”Det bästa för både människor och ekonomi är att göra insatser så att fler mår bra och är friska långt upp i åldrarna.”

Vi slår vakt om både vården och omsorgen genom att tillföra totalt **100 mkr** enligt resursfördelningsmodellerna.

Prognoser visar att antal innevånare över 80 år förväntas öka med 2 040 st eller 36 procent på tio år. Det innebär att behovet av vård och omsorg kommer att öka. Samtidigt förväntas andelen personer i arbetsför ålder minska. Vi behöver hitta vägar för att lösa denna utmaning.

Det bästa för både människor och ekonomi är att göra insatser så att fler mår bra och är friska långt upp i åldrarna. Det finns kommuner som har gjort omfattande satsningar på förebyggande arbete, vilket också märks i lägre andel som behöver särskilt boende eller stora insatser genom hemtjänst. Det är den vägen även Region Gotland behöver gå.

Vi vill utöka med kompetens och resurser till förebyggande och hälsofrämjande arbete för att äldre personer ska ha en god livskvalitet, bibehålla sina förmågor så länge som möjligt, och minska vård- och omsorgsbehov.

För att stärka möjligheterna till rekrytering och förbättra jämställdheten inleds arbetet för att minska löneskillnader mellan kvinnodominerade och mansdominerade yrken genom att avsätta **5 mkr**.

6. Kultur, fritid och civilsamhälle

De ekonomiska ramarna för kultur- och fritidsnämnden ligger fast.

Gotland behöver större tillgång till lokaler för teater, musik och andra verksamheter som behöver en scen. Därför vill vi se hur Wisby Strand skulle kunna nyttjas i högre

utsträckning genom en anpassning av scener och utrymmen för att möjliggöra en inkluderande kulturmötesplats med låga trösklar. Vi vill utveckla det vi har och skapa flexibilitet. Vi ser även att Kulturrum och bygdegårdar kan utnyttjas mer för både föreningar och regionens verksamhet inom kultur.

Idrott behöver kunna bedrivas över hela Gotland. Investeringsmedel om **7 mkr** tillförs för att renovera konstgräsplanen i Slite. **10,7 mkr** tillförs för att finansiera drift av välbehövliga nya Solbergabadet i Visby som står färdigt under 2027. Även verksamhetsstöd under 2027 för att kunna förbereda genomförandet av Island Games 2031 samt anläggningsstöd på **1 mkr** till Visby gymnasterna tillförs enligt tidigare beslut.

Inom civilsamhällets verksamheter pågår det som ofta är viktigast i människors vardag: kören, idrottsklubben, hembygdsföreningen, studieförbundet, pensionärsföreningen. De frivilliga insatserna bygger sammanhang som ingen regional verksamhet kan ersätta. På Gotland med våra många socknar där civilsamhället ofta är limmet som håller bygden samman är detta särskilt tydligt. Även i tätorterna och Visby blomstrar föreningslivet.

När Region Gotland står inför svåra ekonomiska prioriteringar är det lätt att se föreningsstöd och bidrag till civilsamhället som något som har låg prio. Vi menar att det är tvärtom. Varje krona som går till en aktiv förening är en investering med stor hävstång genom frivilligtidningar, gemenskap, folkhälsa, trygghet och förebyggande arbete som regionen aldrig själv hade kunnat producera till samma kostnad.

”i många fall kan överflyttning av budgetmedel till föreningar från regional verksamhet ge en bättre utväxling av nytta för gotlänningar”

Vi vill se över hur regionen kan göra det enklare för föreningar att samverka med kommunal verksamhet exempelvis inom förebyggande arbete eller att nå ut till grupper som är särskilt utsatta. IOP är en samarbetsform som bör nyttjas oftare, och i många fall kan överflyttning av budgetmedel till föreningar från regional verksamhet ge en bättre utväxling av nytta för gotlänningar.

7. Uppdrag

För att den ekonomiska banan i denna budget ska kunna realiserars krävs att den politiska viljan översätts till konkret arbete i organisationen. Vi lägger därför följande uppdrag:

Uppdrag 1: Regionövergripande grupp för att frigöra 120 mkr

”en kvalitetskultur där medarbetares drivkraft att utveckla och förbättra tas tillvara, kanaliseras och leder till faktisk förändring i verksamheten”

Regiondirektören får i uppdrag att inrätta en regionövergripande grupp med mandat att leda arbetet med att frigöra de 120 mkr som denna budget förutsätter. Gruppen ska arbeta fokuserat, tvärorganisatoriskt och med direkt rapportering till regionstyrelsen.

Arbetet ska omfatta de fem områden som identifierats i denna budget:

- Minskning av hyrpersonal och konsultberoende
- Inventering, prövning och avveckling av projekt och uppdrag som inte tillför tydlig nytta för gotlänningar
- Systematiskt arbete för minskad sjukfrånvaro och dämpad övertid, med utgångspunkt i friskfaktorsarbetet
- Strukturerad vakansprövning vid naturlig personalomsättning
- Utveckling av en organisationsövergripande kvalitetskultur där medarbetares drivkraft att utveckla och förbättra tas tillvara, kanaliseras och leder till faktisk förändring i verksamheten

Gruppen ska regelbundet återrapporera till regionstyrelsen om frigjorda medel, identifierade hinder och behov av politiska beslut. Återrapporeringen ska vara transparent och redovisas öppet så att både medarbetare och medborgare kan följa arbetet.

Uppdrag 2: Prioriteringar inom befintliga ramar

”En organisation som ständigt bygger på utan att samtidigt välja bort saker blir vare sig effektiv eller mottaglig för förnyelse.”

Region Gotland förvaltar varje år drygt sju miljarder kronor i skatteintäkter och statsbidrag. Det är en stor summa, och inom den ryms utrymme för förändring som inte kräver nya tillskott. Varje nämnd och förvaltning får i uppdrag att vid behov av nya satsningar i första hand identifiera utrymme inom befintlig ram genom omprioritering, snarare än att äska tillkommande medel.

Detta ska inte ses som ett sparbeting utan en arbetsprincip för sund ekonomisk hushållning med skattemedel: nya behov ska prövas mot pågående verksamhet, och det som tillför mest värde för gotlänningar ska prioriteras. En organisation som ständigt bygger på utan att samtidigt välja bort saker blir vare sig effektiv eller mottaglig för förnyelse.

Uppdrag 3: Förstärkt påverkansarbete gentemot staten kring ö-politik

Regiondirektören får i uppdrag att intensifiera påverkansarbetet gentemot staten kring frågan om en svensk ö-politik. Arbetet ska bedrivas både enskilt och i samverkan med andra svenska öar, med andra europeiska systerregioner där fungerande modeller för ökompensation finns och organisationerna CPMR och OECD.

Uppdrag 4: Långsiktiga skolplaner i medborgardialog

Regiondirektören får i uppdrag att under 2027 ta fram långsiktiga utvecklingsplaner för regionens grundskolor i dialog med elever, vårdnadshavare och personal. Planerna ska ge tydlighet om varje skolas roll och utveckling över tid.

Uppdrag 5: Vattencentrum

Regiondirektören får i uppdrag att inleda planeringen för bildandet av ett vattencentrum som ska samordna VA-frågor, driva innovationsprojekt och utgöra ett stöd för regionens egen verksamhet, privatpersoner och företag.

Driftbudget 2027 (mnkr)		
	Nämndernas äskande	Budget C KD L
Personalkostnadskompensation		
Generell personalkostnadskompensation 3 % (avsatt 140mnkr)	140.0	130.0
Summa personalkostnadskompensation	140.0	130.0
Resursfördelningsmodeller		
Resursfördelningsmodell BUN	-12.5	-12.5
Resursfördelningsmodell GVN	11.5	11.5
Resursfördelningsmodell SON	40.6	40.6
Resursfördelningsmodell HSN	59.8	59.8
Summa resursfördelningsmodell	99.4	99.4
Externa avtal och interna prishöjningar		
Externa avtal	48.6	48.6
Interna priser regionstyrelseförvaltningen	10.3	10.3
Interna priser teknikförvaltningen (försörjningsavdelningen)	7.4	7.4

Förändring internhyra (3,6 %)	22.0	22.0
Driftskostnader exploatering	5.6	5.6
Summa externa avtal och interna priser	93.9	93.9
Tidigare beslutade ramförändringar		
RS/Politik	-1.76	-1.76
RS/RSF: Badhus i Visby drift	21.4	10.7
RS/RSF: Handedagarna 2025	-0.3	-0.3
RS/RSF: Verksamhetsstöd för genomförande av Island Games 2031	0.2	0.2
RS/RSF: Finansiering arbetsmodell för landsbygdsutveckling	-0.9	-0.9
RS/RSF: Implementering av digital inflyttarservice och gotland.com i ordinarie verksamhet	-1.01	-1.01
RS/RSF: Anläggningsstöd Visby gymnasterna	1	1
MBN: Utredningar i samband med exploateringar	-7.7	-7.7

Summa tidigare beslutade ramförändringar	10.9	0.2
Ramtillskott		
System, optimering och hantering av licenser (SAM)	1.00	1.0
Planresurser för anslagsfinansierade uppdrag	2.40	2.0
Barn- och elevhälsan BUN	1.60	1.6
Kompetensförsörjning, gemensamt BUN	1.20	1.2
Finansieringsprincipen BUN	6.48	6.5
Barn- och elevhälsan GVN	0.17	0.2
Finansieringsprincipen GVN	2.14	2.1
Summa ramtillskott	179.2*	14.6
Effektivisering		
Ineffektiva processer, vakansprövning, översyn projekt och uppdrag, minskad sjukfrånvaro, minska övertid, kvalitetsarbete		-120.0
TSF sammanslagning Samordningsvinster		-10.0
Effektivisering system		-1.0

Summa effektivisering	0.0	-131.0
Övriga förändringar, separata ärenden		
Inrättande av Business Region Gotland	3	3
Implementering av digital inflyttarservice och gotland.com i ordinarie verksamhet – finansiering fas 1	2.5	1
Uppdrag. Plan för löneskillnader mellan kvinnodominerade och mansdominerade yrken	25	5
En hållbar och inkluderande arbetsmarknad för alla	3	2
Summa övriga förändringar	41.9	11.0
Summa förändring budget 2026	565.3	218.2

Resultat före beredning	5	5
Avsatt för utökning i resultatplanen (personalkostnadskompensation, prisökningsreserv, resursfördelning)	290	290
Budgeterat resultat 2026	-270.37	76.7
Påverkan på Region Gotlands finansiella mål		
Resultatmål 2 % 2027 = 148 mnkr		
Avvikelse från resultatmål	-418	-71.3

*) Totalsumma, se beredningsunderlag